

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת כי תבוא – הכרת הטוב – שנת תשס"ו.

השיעורים נכתבו

לרפואת

שלכמה בן עליזה איזט
 אליהו בן שרה וב"ב
 זועם בן מיכל
 לוי בן איריס זונה
 אביב ישראל בן גילה
 יוסף בן רות
 גיתאי בן שרון
 תמר בת רוזל
 לאה שרה בת זונה
 שלומי לוי בן יפה יקוט
 איילה בת זוזמה
 עיי בן סינורה
 יוסף מרדכי בן תהילה שמוזה
 דיאנה ירקוני בת רבקה
 ישראל בן זונה
 אסתר בת מסעודה
 אברהם ניסים בן סימי
 יובל בת גליה
 אליהו בן שולה

להצלחות

ר' משה בן שוקת זויה וב"ב
 יוסף בן טובה וסיון אסנת בת שרה
 וב"ב
 תומר כהן בן גילה
 ימלא זה כל משאלות לבם לטובה!
 המעוניינים לתרום להפצת העלון
 יוכלו להתקשר:

0504-170-270

לעילוי נשמת

דוד בן משה יוסף
 אסתר בת שבה
 רבקה יכט בת ר' שמעיה
 הינדא בת יעקב
 אליהו בן גמילה
 ר' ברוך בן יעקב
 יעקב בן רבקה
 יצחק בן מסעודה
 אלי סולטן בן אסתר
 גיר בן פלורנס
 יצחק בן שאול
 ישראל בן שמוזה
 דוד בן פרוזה
 אהרון יוסף בן משה דוד
 טובה בת ר' אהרן
 שאול בן מרדכי אריה
 יפה שניידל בת יצחק
 ברוך בן מינה
ת.ג.צ.ב.ה

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

פרשת כי תבוא – הכרת הטוב – עזרת תלמידי.

בא **המושב זקנים** מבעלי התוספות, ומסביר מדוע נסמכה פרשת ביכורים למחיית עמלק:

כותב המושב זקנים – לומר לך, עמלק נקרא ראשית שנאמר {במדבר כד, כ} ראשית גוים עמלק ואחריתו עד אובד, והביכורים נקראים ראשית שנאמר "ולקחת מראשית", ויבא ראשית בכורים ויאבד ראשית עמלק.

כותב הספרי – עשה מצוה [זו] האמורה בענין שבשכרה תכנס לארץ.

לכאורה, דברי **הספרי** תמוהים מאד. איך אפשר לצוות עליהם את מצות הביכורים בעודם במדבר, אם במדבר הם לא נטעו עצים וגם לא היו שבעת המינים. כל מה שהם אכלו היה רק קן?!

אבל אם רואים שה**ספרי** כותב את הדברים האלה, פירוש הדבר שהקב"ה רצה להראות לנו את חשיבות מצות הביכורים, למרות שבאותו הזמן עדיין לא היה ניתן לקיימה!

באה המשנה במסכת ביכורים, ומשתמשת בלשון מאד מעניינת:

אומרת המשנה {פ"ג מ"א} – **יִרְדְּ אָדָם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ וְרֹאָה תְּאֵנָה שְׂבֻכָּה, אֲשֶׁכּוֹל שְׂבֻכָּה, רְמוֹן שְׂבֻכָּה, קוֹשְׂרוֹ בְּגָמִי, וְאוֹמֵר, הֲרִי אֵלוֹ בְּכוֹרִים...**

נשאלת השאלה – אם כבר כותבת המשנה פירות משבעת המינים, למה שלא תכתוב את כל השבעה – למה רק חלק מתוכם?! ואם כבר שבעת המינים, למה להתחיל דוקא בתאנה ולא לפי סדר הפסוק?

בא הגאון ר' **מנחם זמבה** הי"ד בספרו, ומביא את דברי **האר"י הקדוש** שמצות הביכורים באה לכפר על הוצאת הדיבה שהוציאו המרגלים על ארץ ישראל; היות והמרגלים השתמשו רק בג' סוגים של פירות – אשכול ענבים, תאנה ורימון – כדי להוציא דבת הארץ רעה, לכן בחרה המשנה לכתוב רק את אותם ג' סוגים ולא גם את שאר המינים משבעת המינים.

עדיין נשארנו עם השאלה, למה בחרה המשנה לציין דוקא את התאנה ראשונה?

באים רבותינו, ומדברים בהרחבה גדולה על מצות הביכורים שהיתה נעשית 'ברוב עם הדרת מלך' – בצורה שלא תתואר!

אומרת המשנה {מסכת ביכורים פ"ג מ"ב} – **כִּיצַד מַעְלִין אֶת הַבְּכוֹרִים** לירושלים, לבית המקדש? **כָּל הַעֲוִיּוֹת שְׂבֻמַּעֲמֵד מִתְּבַנְּסוֹת לַעִיר שֶׁל מַעְמֵד** ענין המעמד מבואר במסכת תענית [ד], [ב]: בפרשת קרבן התמיד נאמר {במדבר כח, ב}: "צו את בני ישראל ואמרת אליהם, את קרבני לחמי לאשי...תשמרו להקריב לי במועדו" – ומכאן שכל ישראל מצווים על הקרבת קרבן התמיד בכל יום. אבל היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו? כלומר שמצוה על כל מי שמביא קרבן לעמוד בעזרה בשעת הקרבת קרבנו, אבל בקרבן ציבור, כקרבן התמיד או קרבן מוסף, הרי א"א שיהיו כל ישראל עומדים בעזרה בשעת הקרבתו? לפיכך תיקנו נביאים ראשונים (שמואל ודוד), שיהיו כל ישראל מחולקים לעשרים וארבעה מעמדות

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת כי תבוא. הפרשה השלישית מתוך ד' הפרשיות שקוראים בחודש אלול; הפרשה פותחת במצות הביכורים, ומסיימת בצ"ח הקללות שאמר משה רבינו.

אומרת הגמרא {מסכת מגילה לא, ב} – **תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבתשנה תורה קודם ר"ה. מאי טעמא? אמר אבבי ואיתימא ויש אומרים ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה.**

פירוש הדבר, שעם סיום השנה – הסתיימו גם הקללות; יוצא שבקריאת הקללות שבפרשה הזו, מסתיימת לה גם השנה, וזה מה שאומר הפייטן בפיוט 'אחות קטנה' – **"תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה"**.

כותב השפת אמת {כי תבוא, שנת תרל"ז, שנת תרמ"ב} – מצות הביכורים, היא ההכנה לקראת ראש השנה.

ננסה היום להבין, מה טמון במצות הביכורים שמהווה את ההכנה לקראת ראש השנה:

פותחת הפרשה: {דברים כו, א} **וְהָיָה כִּי תִבּוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחְלָה וּרְשָׁתָהּ וּלְשִׁבְתָּ בָּהּ.**

כותב בעל הטורים – **כי תבוא**. כתיב לעיל מיניה תמחה את זכר עמלק¹ וסמך ליה והיה כי תבוא אל הארץ, שנצטוו למחות את זכר עמלק מיד בכניסתן לארץ ...

בא הספר **אמונת עתיד**, ועומד על דברי הגמרא במסכת סנהדרין:

כותב הספר אמונת עתיד – ובגמרא {סנהדרין}: שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה. והנה עוד ענין רביעי יש השייך בהדי הני תלת שהיא מצוה מוטלת על השייך לקבץ גליות ישראל, אשר מצינו מחלוקת במדרשי חז"ל אם קבוץ גליות קודם לבנין ביהמ"ק או להיפך, וכמ"ש בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס.

וכפי האמור, ר"ה הוא בחינת המקדש, וע"כ בימי אלול אנו מכינים המצות המוטלות והשייכות לכניסת ישראל לארץ. וע"כ בשבת ראשון של חודש אלול היא פ' שופטים ששם קורין פ' מינוי מלך לקבל עלינו מלכותו ית"ש. ואח"כ קורין פ' כי תצא שבה מצות מחיית עמלק להעביר ממשלת זדון מן הארץ וכל הרשעה כעשן תכלה. ואח"כ קורין פ' כי תבוא שהיא פרשת בכורים המובאים לבית המקדש, וזו כנגד מצוה השלישית של בנין בית המקדש. ואח"כ קורין פ' נצבים ששם הוא הענין הרביעי של קבוץ גליות המוטלת על השייך כמ"ש "ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך וכו'". ואחר הכנות אלו אנו באים בר"ה ואומרים שיר המעלות ממעמקי"ם קראתיך ה'. ותיבת ממעמקי"ם נוטריקון מ"לך מ'חיית ע'מלק מ'קדש ק'בוץ י'שראל מ'העמים, שהם הענינים הנ"ל שערכנו בחדש אלול.

¹ **ברוך שאמר**: שכך מסתיימת הפרשה הקודמת, פרשת כי תצא: "וְהָיָה בְּהַיָּחַד ה' אֱלֹהֶיךָ לָךְ מִכָּל אֲיִבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחְלָה לְרְשָׁתָהּ תִּמְחָה אֶת זְכַר עַמְלָק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח"

² בפר' עקב {דברים ח, ח} **אֶרֶץ חֲסֵה וּשְׁעָרָה וְגִפְן וְתַאנְהָ וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שְׁמֹן וְדָבָשׁ.**

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

הסלים, שלא יטנפו את הפירות), ומהם היו מביאים בידיהם; ובאה המשנה ללמד, שהגוזלות שעל גבי הסלים, כלומר התלויים בצידי הסלים, **היו עולות** היו מקריבים אותם קרבנות עולה. **ומה שפגדום** והגוזלות שהיו בידיהם, **נותנים לפניהם** במתנה – כך מפרש הרמב"ם. אבל יש מפרשים: 'ומה שבידם' – הסלים והפירות שבידם, כלומר שלא הביאו גוזלות אלא כשהם תלויים בסלים, ובאה המשנה ללמד, שהגוזלות הללו היו קרבנות עולה, והביכורים שבידם נותנים לכהנים.

{ **שם מ"ו**: } **עודהו הסל על כתפו היינו קודם שמוסרו לכהן, קורא מ"הגדתי היום לה' אלהיך (דברים כו), עד שגומר כל הפרשה של מקרא ביכורים. רבי יהודה אומר עד "ארמי אבד אבי"** כלומר שבעוד הסל על כתיפו אינו קורא אלא את הפסוק "הגדתי היום לה' אלהיך, כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו". **הגיע ל"ארמי אבד אבי"** כלומר לאחר שגמר את הפסוק הראשון, הרי הוא מוריד הסל מעל כתפו ואוחזו בשפתותיו בשפת הסל למעלה, וכהן מניח ידו תחתיו תחת הסל, ומניפו כמו ששנינו {לעיל ב, ד} שהביכורים טעונים תנופה, וקורא אח"כ, **מ"ארמי אבד אבי" עד שהוא גומר כל הפרשה של מקרא ביכורים, ומניחו את סל הביכורים בצד המזבח בקרן דרומית מערבית, והשתחוה בפישוט ידיים ורגלים נגד ההיכל ויצא מן המקדש.**

עד כאן המשניות.

בא האלשיך הקדוש ושואל שאלה נפלאה:

מדובר על תקופה שעדיין לא היו מכוניות. כמה זמן היה לוקח לאדם, להגיע מצפת לירושלים? בערך שבועיים; אם מדובר בחקלאי שסיים את כל עבודת הקיץ – כבר זמר את הגפנים, סיים את מסיק הזיתים וכו' – לוקח חופש למשך חודש ימים ועולה לירושלים. אבל אם לא מדובר בחקלאי, אלא בחיט, או נגר? – הוא גר בוילה במושב מירון ויש לו בחצר הבית שני עצי גפן, שני עצי תמר, שני עצי תאנה ועץ אחד של זיתים – כאשר הוא רואה פרי ראשון, מיד הוא קושר עליו גמי – מתכנסים כולם ועולים לירושלים – שבועיים הלךך ושבוועיים חזור – חודש שלם הבן אדם לא בבית – כל זה בשביל להביא שני תאנים, שני זיתים, שני זמורות ושני ענבים – בשביל זה משביתים עבודה של חודש שלם !?

שואל האלשיך הקדוש – **ומה קול החרדה משהו חצי דינר ?**

שואל **הדעת שרגא** {תחילת פרי כי תבוא} – דהנה נחלקו הראשונים בפרק 'המוכר את הספינה {ב"ב דף פא ע"ב}, האם הבאת הביכורים מביתו לבית המקדש היא מצווה או לא. דעת הרשב"ם {שם ד"ה ולקחת והבאת}, שהמצווה היא ההבאה מביתו עד לבית המקדש, וכן משמע קצת ברמב"ן על התורה כאן, אבל הרמב"ן והריטב"א סוברים שמצוות הבאת ביכורים היא רק מהר הבית. ואם כן, בשלמא לפי דעת הרשב"ם שהבאת הביכורים מביתו היא מצווה, מובן היטב מדוע עושים אותה ברבים ובפרסום, כי היות שזה מצווה, מקיימים אותה בהידור וברוב עם, אבל לפי דעת הרמב"ן והריטב"א, שאין מצווה בהבאת הביכורים מביתו, תמוה עד למאוד. מדוע, איפוא, עשו את ההבאה בכזה פרסום וברבים, והרי אין בזה שום מצווה?

שאלה נוספת שצריכה ביאור:

{היינו לעשרים וארבעה איזורים}, כשם שחילקו את הכהנים לעשרים וארבעה משמרות כהונה, ואת הלויים לעשרים וארבעה משמרות לווייה. כל מעמד ומעמד היה אחד מתוכו ממונה עליו, הנקרא "ראש המעמד", והעיר שישב בה ראש המעמד היתה העיר הראשית של כל עיירות המעמד. כל שבוע היה מעמד אחר שולח מתוכו אנשים "כשרים ויראי חטא", שיעמדו בעזרה כשליחי כל ישראל בשעת הקרבת קרבנות הציבור, ואלו נקראים "אנשי מעמד", ושאר האנשים של אותו מעמד, שלא עלו לירושלים, היו מתענים במשך אותו שבוע, חוץ מיום ראשון ושישי, והיו מתכנסים כל יום בבתי כנסיות ומרבים בתפילה, שיתקבלו קרבנות ישראל ברצון. כן היו קוראים יום יום בתורה במעשה בראשית – להודיע על הקשר שבין העבודה במקדש וקיום העולם, כמו שאמרו: "אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ", שכל זמן שעבודת בית המקדש קיימת, העולם מתברך על יושביו וגשמים יורדים בזמנם. משנתנו באה ללמד, שכשהגיע זמן הבאת הביכורים לא היה כל אחד ואחד מביא ביכורים בפני עצמו, אלא היו מתכנסים מעמדות מעמדות, כדי להעלות את הביכורים ברוב עם. בהמון חוגג, בתהלוכה רבת פאר, בשירה ובזמרה. וזהו ששנינו כאן: 'כל העיירות שבמעמד מתכנסות לעיר של מעמד' – לעיר הראשית של עיירות המעמד, מקום מגורו של ראש המעמד, ולנין ברחובתה של עיר ברחבת העיר, ולא היו נכנסין לבתים שלא ייטמאו בטומאת מת המטמא באוהל. ולמשפכים ובהשכמה, בבוקר השכם, היתה הממנה ראש המעמד אומר (ירמיה לא), **קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלהינו** וכך היו עולים בסך לירושלים עם טנאי ביכוריהם, לקיים מה שכתוב {משלי יד, כח}: "ברב עם הדרת מלך".

{ **שם מ"ג**: } **הקורבים לירושלים, מביאים התאנים והענבים** כשהם לחים ויפים, שהואיל והדרך קרובה אין חוששים שמא יתקלקלו, וההחוקים מירושלים, מביאים גרוגרות וצמוקים תאנים וענבים יבשים, שאלו מתקיימים יותר ומשתמרים אף בדרך רחוקה, והשור הולך לפנייהם בירושלמי יש מי שאומר, שהשור היה מיועד לקרבן שלמים כמו ששנינו {לעיל ב, ד} שהביכורים טעונים קרבן, וקנינו מצפות זהב לשם הידור, ועטרת של עלי זית בראשו של השור, לסמל הביכורים הבאים משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, ולפי שאין באילנות של שבעת המינים אילן נאה כמו הזית, היו עושים את העטרה מעלי הזית בלבד {רמב"ם}. יש מפרשים, לפי שהוא האילן הסמוך לתיבת "ארץ" בפסוק {דברים ח, ח} ארץ חטה ושעורה ונפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש. ויש מבארים הטעם, שהזית הוא סמל הכהונה והמלכות. החליל מפה לפנייהם כלומר שבראש השיירה היה הולך בעל החליל המקיש באצבעותיו על חלילו, ומשמיע קולו למרחוק, עד שמגיעים קרוב לירושלים בירושלמי מובא, שהיו הולכים בכל הדרך וקוראים: "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך" {תהילים קכ"ב, א}. וכשהגיעו לירושלים היו אומרים: "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" {שם שם, ב}. הגיעו קרוב לירושלים, שלחו לפנייהם שליחים, להודיע לאנשי ירושלים על בואם, ועטרו את בנייהם הניחו את הפירות היפים והמשובחים למעלה לשם עיטור ונוי. הפחות סגני הכהונה, הסגנים סגני הלווייה, והגזברים הממונים על אוצר המקדש, יוצאים לקראתם יש מפרשים שהכוונה לחשובי ירושלים. לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים לקראתם. בירושלמי שואלים: וכי יש קטן וגדול בישראל! והלא כל ישראל בני מלכים הם? אלא – מפרשים שם – כוונת המשנה היא, שאם היו הנכנסים מרובים, רבים יצאו לקראתם. ואם מעטים היו, יצאו לקראתם מעטים. וכל בעלי אמוניות שפירושים עומדים לפנייהם אעפ"י שאין בעלי אמוניות חייבים להפסיק מלאכתם ולעמוד מפני תלמידי חכמים, מכל מקום עומדים הם מפני מביאי ביכורים, כשהם עוברים לפנייהם, שחגיגה מצוה בשעתה, ושואלין בשלום: אחינו אנשי המקום פלוני, באתם לשלום – כלומר "בואכם לשלום".

{ **שם מ"ה**: } **הגוזלות שעל גבי הסלים** לעיטור הביכורים נוהגים היו להביא גם גוזלות, היינו תורים ובני יונה, שמהם היו תולים בצידי הסלים של הביכורים (אבל לא היו נותנים אותם על גבי

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

ולמה זה רמוז דוקא במלה 'טנא' שמספרו 60? כי רבותינו קבעו ששיעורה של מצות ביכורים הוא א' מששים!

אם ככה, מה כל זה קשור לסמ"ך אם היא מופיעה או לא?! אדרבא, אם היתה מופיעה האות סמ"ך בכל פס' בפרשת הביכורים – היינו אומרים, שזה בא לרמוז שמצות ביכורים היא א' מששים. אבל האות סמ"ך נעדרה מפרשת הביכורים, אז למה דוקא היא רומזת לביכורים?!

בשבת הבאה בע"ה, נקרא פרשת נצבים – הפרשה המקדימה את ראש השנה – {כט, ט} **אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלֶכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְאֲשִׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל.**

כותב הזוהר הקדוש {בא, לב ע"ב} - רבי אלעזר פתח {איוב א, ז} וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל יְיָ וַיָּבֹא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. וַיְהִי הַיּוֹם דָּא רֵאשׁ הַשָּׁנָה דְקִדְשָׁא בְרִידָה הוּא קָאִים לְמִידָן עֲלֵמָא.

אומר הנביא: {מ"ב ד, יא} **וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה וַיִּסֵּר אֶל הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב שָׁמָּה.**

אם אומר הזוהר שבכל מקום שנאמר "וַיְהִי הַיּוֹם" הכוונה היא לראש השנה, פירוש הדבר, שבראש השנה הגיע אלישע הנביא אל האישה השונמית.

שולח אלישע הנביא את גיחזי נערו אל האישה השונמית, ומבקש ממנו לשאול אותה שאלה; אומר הנביא: {שם יג} **הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שַׂר הַצָּבָא** – "יש לך משהו שאת רוצה שאבקש בשבילך ממלך מלכי המלכים הקב"ה?!" – זה כמו ששר התורה יבוא ויאמר לכם: "אני מייצג אותך בראש השנה – הכל עליי!" – מי מאתנו היה מתנהג לזה?! – אבל האשה השונמית לא מגלה ענין ברעיון – **"וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אֲנֹכִי יִשְׁבֶּת"** – "אל תזכיר אותי לבדי, אלא בתוך כל תושבי שונם!"

שאלת השאלה – למה נזכר אלישע דוקא בראש השנה לשאול את השאלה, חסרים ימים אחרים בשנה שאפשר לשאול?!

דבר נוסף שדורש ביאור:

כותב רש"י, על הפס' הראשון בתורה – {בראשית א, א} **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ**; אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כמו שדרשוהו רבותינו זכרונם לברכה בשביל התורה שנקראת (משלי ח כב) ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב ג) ראשית תבואתו...

באים חז"ל ומוסיפים דבר נוסף:

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה א, אות ד} – **רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב מִתְּנָה אָמַר, בְּזִכּוֹת שְׁלֹשָׁה דְבָרִים נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּזִכּוֹת חֵלֶה, וּבְזִכּוֹת מַעֲשָׂוֹת, וּבְזִכּוֹת בְּכוֹרִים, וּמָה טַעַם, בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים, וְאִין רֵאשִׁית אֱלָא חֵלֶה, שְׁנֶאמַר (במדבר טו, כ): רֵאשִׁית עֲרִסְתֵיכֶם, אִין רֵאשִׁית אֱלָא מַעֲשָׂוֹת, הִיךְ דְּאֵת אָמַר (דברים יח, ד): רֵאשִׁית דְּגִנְךָ, וְאִין רֵאשִׁית אֱלָא בְּכוֹרִים, שְׁנֶאמַר (שמות כג, יט): רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמְתְּךָ וּגו'.**

מביא הרמב"ם³ את דברי המשנה⁴, ואומר שבליל הסדר אנו מתחילים בגנות ומסיימים בשבח – "שיקרא בפיו בקול רם מארמי אובד אבי וירד מצרימה עד שיגמור הפרשה [דברים כו, ה – טו], והשאלה שנשאלת היא – מה הקשר בין ליל הסדר לבין מצות הביכורים?

דבר נוסף:

ידועים הדברים שנאמרים ע"י אותו אדם שמביא את הביכורים לירושלים; אומרת התורה: {כו, ה} **וְעֵנִית וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבָד וַיִּרְדַּ מִּצְרִימָה וַיָּגֵר שָׁם בְּמִתֵּי מֵעֵט וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גְדוֹל עֲצוּם וְרַב: {ו} וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנֵנוּ וַיִּתְּנוּ עֲלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה: {ז} וַנִּצְעַק אֶל ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קִלְנוּ וַיִּרָא אֶת עֲנֵינוּ וְאֵת עֲמַלְנוּ וְאֵת לְחַצְנוּ: {ח} וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעַ נְטוּיָה וּבְמָרָא גְדֹל וּבְאִתּוֹת וּבְמִפְתָּיִם: {ט} וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרָץ זָבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ: {י} וְעַתָּה הִנֵּה הִבֵּאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי ה' וְהִנְחִיתוּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ.**

הפסוקים האלה נקראים בפי חז"ל 'מקרא ביכורים'. אבל בגמרא במסכת יבמות [דף ע"ג], קוראים חז"ל לפסוקים האלה 'וידו' ביכורים.

שואלים המפרשים – למה קוראת לזה הגמרא בשם 'וידו', איזה וידו יש כאן בדיוק?!

שאלה נוספת שצריכה ביאור:

ידועים דברי ר' **צדוק הכהן**, שבכל מקום שמופיע דבר מסוים לראשונה – שם טמון היסוד לכל התורה כולה;

כותב ר' **צדוק הכהן מלובלין** {פרי צדיק, מועדים} – **וידוע דכל אות במקום שזכר ראשונה בתורה, שם מרומז שורש קדושת האות כדמוכח בגמרא {ב"ק נה.}.**⁵

רעיון נוסף באותו הקשר, שואלים חז"ל איפה מופיעה האות סמ"ך לראשונה בתורה? ומביאים פס' מפרשת בראשית {בראשית ב, כא} **וַיִּסְגַּר בְּשַׂר תַּחֲתָנָה וּגו';**

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה יז, אות ו} – **אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּרִיה דְּרַב אִידִי מִתְחַלֵּת הַסֵּפֶר וְעַד כָּאן אִין פְּתִיב סִמְ"ךְ, כִּיּוֹן שְׁנִבְרָאת האשה נְבְרָא שְׁטָן עִמָּה, וְאִם יֵאמַר לָךְ אָדָם (בראשית ב, יא ג): הוּא הַסּוֹבֵב, תֹּאמַר לוֹ בְּנֵהוֹרֹת הַכְּתוּב מִדְּבַר.**

אומר המהר"ל – הדברים לא כפשוטם, אלא אדרבא, זה לעומת זה עשה האלקים – ברא את האשה לטובה וברא כנגדה לשלילה את השטן.

בא **בעל הטורים** ואומר, שבכל פרשת הביכורים לא מופיעה האות סמ"ך! – ולמה?

כותב **בעל הטורים** – **טנא**. בגימ' ס'. רמז לביכורים אחד מס'. ולכך נעלם ס' בפי בכורים.

³ הלכות חמץ ומצה פ"ז ה"ד.

⁴ ביכורים פ"ג מ"ו.

⁵ א"ר יהושע, הרואה טי"ת בחלומו סימן יפה לו. מאי טעמא וכו' אלא הואיל ופתח בו הכתוב תחילה (רש"י: טי"ת שכתובה ראשון בתורה נאמרה לטובה) שמבראשית עד וירא אלקים את האור כי טוב (בראשית א, ז) לא כתיב טי"ת.

⁶ **ברוך שאמר**: בכל מקום שנאמרה המילה 'היום', אומר הזוהר הקדוש, הכוונה היא ליום ראש השנה.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

ענבים אחד" – בעצם הבאת הביכורים, מוכיח האדם – א', שהוא איננו כפוי טובה, וב', ששום דבר לא שלו – שכל תכלית בריאת האדם, להודות לבורא ית' על בריאתו. שכן אנו אומרים בשבת – "שְׁכֵן חֹבֵת כָּל הַיְצוּרִים, לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵהי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת...". ועוד – הדבר הראשון שאומר היהודי כשמתעורר בבוקר – "מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ" – כל זה, משריש באדם את הבסיס הגדול לעבודת ה' – לדעת להכיר טובה;

כותב האלשיך הקדוש – הנה כתבנו כי עיקר כוונתו יתברך להרחיקנו ממתד כפוי טובה ולהביאנו אל גדר החזיק טובה כראוי, כי הוא גדר גדול ועיקר גדול בכל ענייני ועיקרי הדת, כי בו תלוי כל עבודת אלהים להכיר כי הנשמה לו יתברך והגוף פעלו וכולנו עבדים לו יתברך, ושבשכר זה הוא מקנה לנו הארץ למורשה ואם לאו הארץ תיעזב מהם.

כדברים הללו, כותב הרמב"ן בסוף פרשת 'בא';

כותב הרמב"ן – וכוונת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמצאים ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו...

יוצא א"כ, שכל תכלית בריאת האדם היא להודות לקב"ה על שברא אותו!

כידוע, אדם הראשון נברא ביום השישי לבריאה; מתי היה היום השישי לבריאה? אליבא למאן דאמר 'בתשרי נברא העולם' – היום הראשון לבריאה היה כ"ה באלול, והיום השישי היה א' בתשרי שבו נברא האדם – בראש השנה נברא אדם הראשון!

כותב רבינו נסים [מסכת ר"ה ז, א] – בר"ה נברא אדם הראשון. שעה ראשונה עלה במחשבה שניה נתייעץ עם מלאכי השרת בשלשה כנס עפרו ברביעית גבלו בחמישית רקמו בששית עשהו גולם בשביעית זרק בו נשמה בשמינית הכניסו לגן עדן בתשיעית נצטווה בעשירית סרח באחת עשרה נידון בשתים עשרה יצא בדימוס. אמר לו הקב"ה זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס. וכל זה אימת? בחדש השביעי באחד לחדש ומכאן סמך למה אדם נדון בר"ה יותר מבשאר ימים...

מלבד החטא של האכילה מעץ הדעת, מגלה לנו משה רבינו שישנו חטא נוסף הטמון בחטאו של אדם הראשון:

בשעה שאכל אדם הראשון מעץ הדעת, אמר לו הקב"ה: {בראשית ג, יא} "הֲמִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֲכַל מִמֶּנּוּ אֲכַלְתָּ" – ומה אמר אדם הראשון?? – {שם יב} הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִיא נָתַתָּה לִּי מִן הָעֵץ וְאֲכַל, ופירש"י: "אשר נתת עמדי. כאן כפר בטובה"

בשעה שהתלוננו בני ישראל על המן ואמרו: "וּנְפָשֵׁנוּ קָצָה בַּלָּחֶם הַקֶּלֶקֶל"⁸, פירש"י: "בלחם הקלקל. לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא";

נשאלת השאלה – מה טמון במצות הביכורים שעבורה נברא העולם – חסרים מצוות חשובות אחרות?!

אומר התנחומא [פרשת כי תבוא, אות א] – הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מִצִּדְדֵי לַעֲשׂוֹת. זֶה שְׁאָמַר הַכְּתוּב: בּוֹאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה נְבָרְכָה לְפָנֵי ה' עוֹשֵׂנוּ (תהלים צה, ו). וְהֵלֵא כְרִיעָה בְּכֻלֵּי הַשְּׁתַּחֲוִיָּה, וְהַשְּׁתַּחֲוִיָּה בְּכֻלֵּי כְרִיעָה, וְיִמָּה תִלְמֹד לֹמַר, נִשְׁתַּחֲוֶה נִכְרַעַה נְבָרְכָה. אֲלֵא צָפָה מֹשֶׁה בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַרְאָה שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ עֲתִיד לְחָרֵב וְהַבְּכוּרִים עֲתִידִין לְפָסֵק, עֲמַד וְהִתְקִין לְיִשְׂרָאֵל שְׂיֵהִיו מִתְפַּלְלִין שְׁלֹשָׁה פְעָמִים בְּכָל יוֹם, לְפִי שְׁחָבִיב תְּפִלָּה לְפָנֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַל מַעֲשִׂים טוֹבִים וּמְכַל הַקְּרָבָנוֹת.

נשאלת השאלה – אם צפה משה רבינו ברוח קדשו שבית המקדש עתיד להיחרב, ממילא גם הקרבנות יתבטלו, אז למה היה חשוב לו לתקן משהו דוקא עבור מצות הביכורים שתבטל ולא עבור הקרבנות?

כדי לגשת לביאור הדברים, נצרך להציב עוד שאלה אחת:

ישנה הלכה שכתובה בירושלמי; הרמ"א בהלכות ראש השנה מעתיק אותה, ופוסק אותה להלכה;

כותב הרמ"א {ס"י תקפ"ג – הלכות ראש השנה, ס"ב} – וְגַם נוֹהֲגִים שְׁלֵא לִישֵׁן בְּיוֹם רֵאשִׁי הַשָּׁנָה (ירושלמי), וּמִנְהַג נְכוּן הוּא.

כותב המשנה ברורה {שם} – שלא לישן וכו'. משום דאיתא בירושלמי 'מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה'. והאר"י ז"ל אמר שאחר חצות מותר לישן שכבר נתעורר המלאך ע"י תפלות ותקיעות ובי"ח כתב שהר"מ היה ישן בר"ה. **ויושב בטל כישן דמי**⁷ ועיין בח"א שכתב דאחר האכילה יקבע עצמו ללימוד ואם ראשו כבד עליו יישן מעט אם א"א לו בלא זה ויש נוהגים לגמור כל התהילים.

נשאלת השאלה – ימי שישן בר"ה – ישן לו המזל, ומי שצוחק בר"ה – האם צוחק לו המזל; ומי שבוכה בר"ה – בוכה לו המזל – מה פירוש 'ישן לו המזל'?? ואם חז"ל רצו לתת איזה סימן, למה הם בחרו דוקא בשינה – חסרים סימנים אחרים?!

בואו נתקדם הלאה, ובסוף השיעור נקוה שיהיה לנו תירוץ טוב: ☺

בא **האלשיך הקדוש**, ומנסה להסביר על פני ארבעה עמודים, מה יש במצות הביכורים שעבורה היה כדאי לברוא את העולם, ובתוך דבריו הוא אומר, שמצות הביכורים היא מצוה שבה לומד האדם להודות לקב"ה – על תאנה אחת להגיד "תודה רבה"! אדם משבית את עצמו ממלאכתו, כדי להביא פרי אחד – ומזה הוא מתחזק ללבנו שלא כוחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה – כי קיים חשש, שלאחר שהאילנות יוציאו פירות האדם יגיע להרגשה של "הנה, זרעתי, דישנתי, שתלתי וכו' – עשיתי את כל הפעולות הנצרכות, והנה בזכותי הוציאו האילנות פרי" – ויגיע למצב של "וַיִּשְׂמֵן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט" – שבעצם, אומר **האלשיך הקדוש**, לפחות מחצית מהתבואה מגיעה לקב"ה – אמנם האדם נטע את האילן ועשה את כל הפעולות הנצרכות, אבל את הגשם, את האדמה, את השמש ואת הרוחות – נתן הקב"ה! אך לא זה רצונו של הקב"ה, אלא מה הוא מבקש בסכ"ה? "יתביא לי תאנה אחת או אשכול

⁷ **ברוך שאמר**: יותר טוב שתלך לישון מאשר תהיה ער ותעשה עבירות!

⁸ במדבר כא, ה.

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

כפיות הטובה, שנאמר "וידבר העם באלהים ובמשה, ונפשנו קצה בלחם הקלקל" ... מפני מה ענש הכתוב ביותר לכפויי טובה. מפני שהוא כעניין כפירה בהקב"ה. אף הכופר בהקב"ה כופר טוב הוא. האדם הזה הוא כופה טובתו של חבירו, למחר הוא כופה טובתו של קונו. וכן הוא אומר בפרעה, אשר לא ידע את יוסף. והלא עד היום הזה מצרים יודעין חסדו של יוסף, אלא שהיה יודע ולא השגיח עליו, וכפה טובתו, ולבסוף כפה טובתו של הקב"ה, שאמר {ה, ב} לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח. הא למדת, שכפיית הטובה הקשה לכפירה בעיקר. וכן הקב"ה אומר להן לישראל אנכי ה' אלהיך. מה תלמוד לומר? אשר הוצאתיך מארץ מצרים. אמר להן: הזהרו שלא תכפו טובה, שכפוי טובה אינו יכל לקבל מלכות שמים ...

בא השפת אמת ואומר לך, אתה יודע למה נסמכה מצות הבכורים לראש השנה? כי מצות הבכורים היא ההכנה לראש השנה! – אידך? כי בראש השנה אנחנו ממליכים עלינו את הקב"ה למלך, וכאן אומר לנו המדרש, שכפוי טובה לא יכול לקבל על עצמו עול מלכות שמים, לכן באה פרשת הבכורים ומהווה הכנה לקראת ראש השנה!

מהדברים הללו, נוכל לגשת ליסוד נפלא נוסף:

אדם עושה טובה לחברו. לדוגמא, אדם בא ומבקש מהחבר שלו להשאיל לו את המשאית, כדי להוביל סחורה ממקום למקום – "בבקשה, הנה המפתחות – בשמחה!" ; לבסוף התברר לבעל המשאית, שהחבר שלו לקח ממנו את המשאית כדי להוביל סחורה למתחרה הכי גדול שלו שבדיוק פתח חנות מתחרה לידו!

נשאלת השאלה, האם מאן דהוא חושב שהוא יתן לו פעם נוספת את המשאית באם הוא יבקש? הצדיקים יאמרו שודאי הוא יתן לו. אבל הסברה אומרת שודאי שהוא לא יתן לו – "אני משאיל לך את הרכב, ואתה הולך לעזור איתו למתחרה הכי גדול שלי?!"

דוגמא נוספת, בא אליך חבר שלך ומבקש ממך להלוות לו עשרת אלפים דולר; אתה נותן לו את ההלוואה לחודשיים, ואז מגלה שאת הכסף שנתת לו הוא הלך ונתן למתחרה שלך על מנת שיוציא פלאיררים – 50% על כל החנות – האם תלווה לו פעם נוספת באם הוא יבקש ממך?! מאן דכר שמיא ©

בשעה שבא אדם לפני הקב"ה בראש השנה ומבקש: "ריבוננו של עולם, תן לי שנה טובה ומתוקה!" – "אבינו מלכנו מלא יְדִינוּ מְבָרְכֵתֵךְ: אָבִינוּ מְלַכְנוּ מְלֵא אֶסְמִינוּ שְׁבַע..." – וב"ה נותן לו הקב"ה בריאות איתנה, פרנסה בשפע וכ"ו – ומה עושה אותו אדם? לוקח את המתנה שנתן לו הקב"ה ומשתמש בה כנגדו! – "אתה לוקח את האוטו שלי [הגוף] ומסיע איתו את השטן [משתמש בו לעבירות]!"; "אתה לוקח את הפה הקדוש שנתתי לך ומדבר בו לשון הרע כנגד חכמים!"; – על מה בדיוק אתה מבקש 'שנה טובה'!?

לאחר שמספר עזרא הסופר את כל שבחי הבורא, הוא אומר {עזרא ט, ו} אֱלֹהֵי בְשָׁתֵי וְנִכְלַמְתֵּי לְהָרִים אֱלֹהֵי פְנֵי אֶלְיָךְ כִּי עֲוֹנֵינוּ רָבּוּ לְמַעַלְהָ רֵאשׁ וְאַשְׁמַתְנוּ גְדֹלָה עַד לְשָׁמַיִם; בספר נחמיה בפרק ט', עומד נחמיה ומספר הניסים שעשה עמו הבורא מיציאת מצרים – {שם כ} וְרוּחַךְ הַטּוֹבָה נִתְּתָה לְהַשְׁפִּילָם וּמָנְךָ לֹא מָנַעְתָּ מִפְּהֵם וּמִים נִתְּתָה לָהֶם לְצַמְאֵם;

אומרת הגמרא {מסכת ע"ז ה, א-ב} – **תנו רבנן** {דברים ה-כט} **מי יתן והיה לבבם זה להם** ליראה אותי ולשמר את כל מצותי כל הימים. **אמר להן משה לישראל: כפויי טובה בני כפויי טובה אתם, שאינכם רוצים להכיר טובה להקב"ה, שבשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל: מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי, היה להם לומר לו: תן לנו אתה לב ליראה אותך, אולם הם לא ביקשו זאת משום שלא היו רוצים להחזיק טובה להקב"ה על שסייע להם להתגבר על יצרם. ועוד מצינו שישראל כפויי טובה, דכתיב לגבי המן שאכלו במדבר {במדבר כא-ה} ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. בני כפויי טובה אתם, דכתיב בענין טענתו של אדם הראשון להקב"ה לאחר שאכל מעץ הדעת {בראשית ג-יב} האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל ...**

כל זה אירע בראש השנה – בשעה העשירית של היום, שבו כפר אדם הראשון בטובתו של מקום!

אם אלה הדברים, נוכל להבין:

בשעה שיוצאים עם ישראל ממצרים ומגיעים לרפידים ואין לעם מים לשתות, משה מוציא להם מים מן הסלע; אומרת התורה: {שמות יז, ז} **וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסֵּה וּמִרִיבָה עַל רֵיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתֵּם אֶת ה' לְאֹמְרוֹ הִישׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין: {ח} וַיָּבֵא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדִים.**

נשאלת השאלה – מה קרה שעמלק הגיע פתאום!?

אומר רש"י – **ויבא עמלק וגו'**. סמך פרשה זו למקרא זה, לומר תמיד אני ביניכם ומזמן לכל צרכיכם, ואתם אומרים (פסוק ז) היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הבן רואה חפץ ואומר, אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שניה וכן שלישית, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראית את אבא. אמר לו אביו אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו.

נשאלת השאלה – ולמה בא דוקא עמלק, הרי היו עוד עממים כמו היבוסים והגרגשי וכו'???

אומרים חז"ל {תנחומא, בשלח, אות כ"ד} – **יבוא עמלק כפוי טובה ויפרע מעם כפוי טובה.**

עפ"י הדברים שאמרנו, באים חז"ל ואומרים תירוץ נפלא, מדוע נסמכה פרשת ביכורים לפרשת עמלק?

מובא בספר ארץ הבחירה [על מסכת בכורים פ"א מ"א] – שעל חטא כפיות טובה של ישראל בא עמלק כפוי טובה ... ומבואר הטעם שבמלחמה זו היה צריך משה לשבת בתפילה כל היום משאי"כ במלחמות אחרות. אלא שכאמור לעיל מטרת התפילות להכיר טובה, ומאחר וכאן חטאו בכפיות טובה ובא עמלק כפוי הטובה היה צריך להגביר כנגדו את מידת הכרת הטובה ע"י התפילה. וזהו שהסמך הכתוב לפרשה זו את פרשת הבכורים ללמדנו שע"י מצות הבכורים שכוונתה הכרת הטובה ינצלו ממלחמת עמלק שבכל דור כי זהו הכח המכניע את עמלק הוא השורש של כל הרע והכפירה בעולם.

אם אלה פני הדברים, נוכל כעת לעמוד על דבריו של המשנת **רבי אליעזר**, לר' אליעזר ב"ר יוסי הגלילי; שם בפרק ז', יש לו פרק שלם בנושא 'הכרת הטוב':

כותב המשנת רבי אליעזר – לא נטרד אדם הראשון מגן עדן אלא על כפיות טובה, שנאמר "ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי". אף אבותינו במדבר, לא כעס עליהן הקב"ה אלא על

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין ע, א-ב} – **אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון גפן היה דתניא ר' מאיר אומר: אותו שאין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא יין. ר' יהודה אומר: חטה היה, שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן. רבי נחמיה אומר: תאנה היה, שבדבר שקלקלו בו נתקנו, שנאמר {בראשית ג-ז} ויתפרו עלה תאנה.**

נשאלת השאלה – ולמה בחר אדם הראשון לקחת דוקא עלי תאנה, ולא עלים מעצים אחרים?

אומר **תוספות במקום** – משל לבן מלך שקלקל עם אחת משפחותיו כיון ששמע המלך טרדו והוציאו חוץ לפלטרין שלו והיה מחזור על הפתחים של שפחותיו ולא היו מקבלין אותו אלא אותה שקלקלה עמו פתחה לו דלתיה וקבלתו כך בשעה שאכל אדם מפרי האילן טרדו והוציאו מחוץ לגן עדן והיה מחזור על כל האילנות ולא היו מקבלין אותו מה היו אומרים לו א"ר ברכיא הא גנבא דגנב דעתא דברייה – {גנב את הדעת של הקב"ה} – היינו הא דכתיב אל תבואני רגל גאווה רגל שנתגאה על בוראו ויד רשעים אל תנידני לא תסב מני עלה אבל התאנה ע"י שאכל ממנה פתחה לו דלתיה וקבלתו.

כותב המאור ושמש – וזהו רמזו חז"ל באמרו "אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה כורך עליה גמ"י, ביאורו כמדומה לי ששמענוהו מאדמו"ר הרב הקדוש רבן של כל בני הגולה מו"ה אלימלך זצוק"ל, שהאדם היורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה, ונפשו מחמדת לאוכלה ותבערת תאוותו תוקד בקרבנו, אז יכרוך עליה גמ"י, ביאורו שיחסוס בעד תאוותו ויסגור בעדה ע"י שיזכור כי בשר הוא ומחר יעלו עשבים ודשאים על לחיו, ועל מה זה נגזר על הגוף שיתבלה בעפר, אם לא מחמת חטא אדם הראשון שהיתה ע"י שנטה אחרי התאוה וגרם ע"י זה שנתדבק בו ובזרעו אחריו חלאת זהומת נחש הקדמוני שאי אפשר להפרידו אם לא ע"י מיתה וקבורה, ועל ידי זה ישליך תאוותו מנגד בכדי לזכך חומריותו בעודנו בחיים חיותו, ולבל יוסף להתגאל בחמדת תבל ומטעמים הערבים לחיך. ומחמת זה נקט תאנה, שעץ שאכל אדם הראשון קא סבר שתאנה היתה, וכמו שפירש"י {שם}.

אם אלה פני הדברים, נוכל ללכת לנדבך נוסף שיבאר לנו מה מונח בענין השינה בראש השנה:

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה יט, אות ג} – **ותאמר האשה אל הנחש {בראשית ג, ב}, והיכן היה אדם באותה שעה שבה הנחש להחטיא את חוה? אפא פר קורייה אמו נתעסק בדרה ארץ וישן לו.**

אם כל מצות הביכורים באה לכפר על חטאו של אדם הראשון שהיה ביום ראש השנה, בא הירושלמי ואומר לך – "תיזהר! תראה מה קרה לאדם הראשון שישן בראש השנה – חטא והביא מיתה לעולם!"

אני רוצה לתת לכם מרגלית ששווה מיליון דולר – תפיצו אותה במיליארדי עותקים; מצאתי בספר **קדוש ונורא שמו** רעיון שדרכו אפשר לעבור את ראש השנה בצורה נפלאה!

לפני כמה שנים, ערב ראש השנה, נכנסתי לחנות ירקות כדי לקנות משהו – פתאום אני רואה אברך שנכנס בריצה לחנות, כולו מתנשף ☺ - "מה קרה, ערב ראש השנה יש לך זמן לעשות גיוגינג?!", שאלתי אותו. ☺

"לא גיוגינג, אני חייב אננס!"

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה מ"א, אות א} – **ואחר כל מה שפשוטו {במעשה העגל} לא היה המן צריך לירד, אלא מה פתיב {נחמיה ט, כ}: ומנף לא מנעת מפיהם, הוי: לך ה' הצדקה ולנו בשפת הפנים. אומר רבי יהודה בן רבי שלום ודיף עד כאן ולא עוד אלא שהיו נוטלין מן המן ומקריבין לפני עבודת כוכבים {היינו שנתנו לעגל לאכול מן המן!!!}**

"ומנף לא מנעת מפיהם" – "ריבונו של עולם, למה לא הפסקת להם את המן?"; ממשיך נחמיה ואומר: {שם לא} "וברחמיך הרבים לא עשיתם פלה ולא עזבתם פי אל חנון ורחום אתה" – לוקחים אוכל שמלאכי השרת אוכלים, ונותנים אותו לעגל – ואתה ממשיך לתת להם מן?!

עפ"י הדברים האלה, בא השירת דוד לר' דוד הקשר ואומר – והנה בפרשת כי תבוא {דברים כ"ו י"ג} מבואר ענין וידוי מעשרות, כשמוציא המעשרות מביתו. וכן מבואר בפרשה {כ"ו ג'} וידוי ביכורים כשמביא ביכורים. ולכאורה קשה, מדוע קראו חז"ל {מע"ש פ"ה מ"י, יבמות ע"ג ע"א} קריאה זו שקוראים בשעת הבאת מעשר שני והביכורים "וידוי", הרי אין בתוכן של הקריאה ענין של וידוי על חטא כלל.

ונראה בזה, שכיון שמודה ומזכיר כל החסדים שעושה השם יתברך איתנו, ושכל הפירות והתבואה הכל הוא חסד מאת ה', בזה ממילא מונח וידוי, שאם הוא מכיר שהכל מאת השם יתברך, ומשתמש במשהו לחטוא הרי כופר בטובתו של הקב"ה.

ובזה נבין את דברי המדרש תהילים {שומר טוב פרק קי"ח}, כיון שראה דוד שההודיה טובה, אמר הודו לה' כי טוב, וכן הוא אומר {משלי כ"ח י"ג} מכסה פשעיו לא יצליח, ומודה ועוזב ירוחם. ואומר {תהילים לב ה} אודה עלי פשעי לה'. עד כאן לשון המדרש. ולכאורה הדברים קשים להבנה, מה השייכות בין הודאה על הטובה למודה על חטאיו?

ולפי מה שנתבאר הוא מובן היטב, שבהודאה להשם יתברך וההכרה בחסדיו הגדולים, הוא הגורם והסיבה שיתעורר לתשובה על חטאיו ולא יחטא עוד.

עפ"י הדברים האלה, נוכל כעת להבין היטב:

הבאנו את דברי **בעל הטורים** שאומר, שבפרשת הביכורים לא מופיעה האות סמ"ך, והסברנו שהסמ"ך רומזת לס"מ {שטן}; אדם שבא להכיר טובה ויודע שכל מה שיש לו זה רק בזכות הקב"ה – אדם כזה לא יכול לחטוא! לכן בשעה שבה האדם להקריב ביכורים – אין לשטן מה לחפש במחיצתו, היות והאדם בא להכיר טובה לבורא והשטן מסמל בדיוק ההיפך – כפיות טובה. ולכן בפרשת הביכורים לא מופיעה האות סמ"ך, היות ולשטן אין מה לחפש במקום שבאים להודות לבורא!

בא המאור ושמש ואומר, שמצות הביכורים באה לכפר על חטאו של אדם הראשון;

אומרת המשנה {מסכת ביכורים פ"ג, מ"א} – **יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבגרה, אשכול שבגר, רמון שבגר, קושרו בגמי, ואומר, הרי אלו בכורים...**

ולמה פתחה המשנה דוקא בתאנה?

באה הגמרא ומביאה ג' דעות מה היה אותו העץ שממנו אכל אדם הראשון:

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

"בשביל מה אננס?!", שאלתי.

"אצלנו במשפחה זה מנהג לאכל אננס בראש השנה, ושכחתי לקנות!"

הוא ניגש למוכר – "תגייד, יש לך אננס???"

"כן"

"כמה עולה?"

"50 ₪!" [50 ₪ לפני עשר שנים, היה המון כסף!]

שאלתי אותו: "מה המנהג באננס?"

אמר לי: "אומרת הגמרא {מסכת ברכות נז, א} - **הרואה הונא בחלום** [דהיינו נ"י אחת] **נס נעשה לו חנינא חנינא יוחנן** [דהיינו שתי נוי"נים] **נסי נסים נעשו לו**, לכן אנחנו אוכלים אננס – שיהי רצון שנסי נסים יעשו לנו!"

כמעט שכנע אותי לקנות אננס ... בזמן שהוא שקל את הדברים, חשבתי עם עצמי ... ואז אמרתי לו: "תשמע חביבי, יש לי בשבילך פתרון - צלצל עכשיו לקופת העיר, ותתרום 47₪!"

"למה?!"

"מצאתי לך פתרון שעולה 2 ₪ ולא 50 ₪!"

"מה עולה 2 ₪???"

"ב' – 2 ₪ אתה קונה בננה – גם בזה יש לך שתי נוי"נים!" ☺

אם כן, נמצאנו למדים שכל היסוד של ראש השנה הוא הכרת הטוב לבורא ית'. ממילא, נוכל להבין מדוע בא אלישע אל האשה השונמית דוקא בראש השנה ושאל אותה "הַיֵּשׁ לְדָבָר לָךְ אֵל הַמֶּלֶךְ אוּ אֵל שַׂר הַצָּבָא" – משום הכרת הטוב, שזה כל היסוד של ראש השנה!

אומרת הגמרא {מסכת ברכות כ, ב} – **אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע! כתוב בתורתך {דברים יז} אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד**, שאינך נושא פנים, והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב {במדבר ו-כו} **ישא ה' פניו אליך**. אמר להם הקב"ה: **וכי לא אשא פנים לישראל? שכתבתי להם בתורה {דברים ח-י} ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך** שיברכו ברכת המזון רק כשהם אוכלים עד כדי שביעה, והם **מזקזקים** [על] עצמם ומברכים ברכת המזון גם כשהם אוכלים רק **עד כזית ועד כביצה** כשיעור זית או כשיעור ביצה, וכשם שהם נושאים פנים לי כך אני נושא פנים להם.

מהדברים האלה, נוכל לגשת ליסוד שמובא בספר **קדוש ונורא שמו**:

אין אדם שזוכה לשביעה מן השפע הגשמי שהעניק לו הקב"ה, שהרי אם יש לו מנה – רוצה מאתים. אבל אם אדם יודע להכיר טובה על 'כזית' ועל 'כביצה' שנתן לו הקב"ה – כמה חיים הוא נתן לו באותה שנה ... כמה פרנסה השפיע עליו ... כמה נחת ... כמה רגעי אושר ... כמה הוא זכה ללמוד וכמה הוא זכה ללמד – בכל רגע ורגע אנחנו זוכים לניסים! – אז כמה צריכים להודות ולהלל ולהכיר טובה לבורא ית'!!!

כותב הספר **קדוש ונורא שמו** {מאמר ט"ז – על דברי הגמרא שם} – לעני"ד, אין הכוונה רק למצות ברכת המזון בפרטיות, אלא

לעובדה שישראל מודים ומברכים לקב"ה על ה'כזית' וה'כביצה' גם כאשר אינם שבעים מן הטובה אשר השפיע עליהם – בכל ענין וענין, זו הסיבה שהקב"ה נושא לנו פנים, ומי שמודה רק כאשר הוא שבע, מן הסתם לא יודה לעולם.

מכאן נוכל לגשת ליסוד:

בעוד כשבועיים, נמצא את עצמנו בראש השנה. בעשרת ימי תשובה עד יום הכיפורים, מוסיפים כמה בקשות בתפילת העמידה; בג' ראשונות מוסיפים ב' בקשות, ובאחרונות מוסיפים ב' בקשות.

בברכת 'מגן אברהם', אנחנו מבקשים: **"זְכֵרְנוּ לַחַיִּים, מֶלֶךְ חַפְץ בַּחַיִּים, פֶּתַבְנוּ בְּסֶפֶר חַיִּים, לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים"**; בקשה נוספת, מבקשים: **"מִי כְמוֹד אֶב הַרְחֵמֵנוּ, זֹכֵר יְצוּרֵי בְרַחֲמִים לַחַיִּים"**.

בסוף התפילה, מוסיפים ג"כ ב' בקשות: **"וּכְתַב לַחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתְךָ"**, וְ – **"וּבְסֶפֶר חַיִּים, בְּרַכָּה וְשָׁלוֹם, וּפְרִנְסָה טוֹבָה וְיִשׁוּעָה וְנַחֲמָה, וְגִזְרוֹת טוֹבוֹת, נִזְכָּר וְנִפְתָּב לְפָנֶיךָ, אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, לַחַיִּים טוֹבִים וְלְשָׁלוֹם"**.

שואלים רבותינו שאלה יפה – למה בתחילת תפילת העמידה, מבקש האדם רק 'קצת אוויר' [חיים], ובסוף התפילה הוא כבר מביא 'בקשת רכש'! ☺

מה פירוש 'חיים'?

אמא שלי ע"ה נפטרה לפני אחת עשרה שנה. היא היתה בתרדמת במשך תקופה מסוימת, ואז פנו אלינו מבית החולים ואמרו שצריך לפנות אותה לאחד מבתי החולים הסייעודיים במרכז; הלכנו לבית החולים 'רעות' – שבע קומות, כולם שם חיים, אבל 'צמחים' – שוכבים ולא זזים – זה גם סוג של 'חיים'!

לאחר מכן מבקשים: **"מִי כְמוֹד אֶב הַרְחֵמֵנוּ, זֹכֵר יְצוּרֵי בְרַחֲמִים לַחַיִּים"** – 'תן לי חיים, אבל ברחמים – לפעול עצמאית ... לא מבקש לוקסוס'

בסוף התפילה מבקשים: **"וּכְתַב לַחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתְךָ"**; מקודם ביקשת קצת 'אוויר' – פתאום 'חיים טובים'!!

לאחר מכן, אתה מפרט – **"וּבְסֶפֶר חַיִּים, בְּרַכָּה וְשָׁלוֹם, וּפְרִנְסָה טוֹבָה וְיִשׁוּעָה וְנַחֲמָה, וְגִזְרוֹת טוֹבוֹת, נִזְכָּר וְנִפְתָּב לְפָנֶיךָ, אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, לַחַיִּים טוֹבִים וְלְשָׁלוֹם"**, ואם זה לא מספיק, מגיעות אחרי זה עוד 44 בקשות! – **"אֲבִינוּ מִלְכֵנוּ הָרַם קֶרֶן מְשִׁיחָךְ: אֲבִינוּ מִלְכֵנוּ מֵלֵא יְדִינוּ מִבְּרַכּוֹתֶיךָ: אֲבִינוּ מִלְכֵנוּ מֵלֵא אֶסְמִינוּ שְׁבַע... וכו'".**

נשאלת השאלה – מאיפה האומץ הזה לבקש כ"כ הרבה?

המדרש שואל את השאלה הזאת, ואומר שסדר הבקשות צריך להיות מהקל לכבד;

משל לאדם שהגיע לעיר בוקר אחד, והקיבה שלו מקרקרת – אין לו מה לאכול! – חיפש 'קופיקס' ולא מצא ☺

התחיל מסתובב בשכונות, עד שהחליט לדפוק על אחת הדלתות ולבקש;

"שלום, אני יכול לקבל בבקשה כבד אווז עם מלפפון חמוץ?"

ברוך שאמר

משיחותיו של הרה"ג הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

בס"ד

כך זה בבקשת החיים. בהתחלה לא אמרת 'תודה רבה' עדיין, לכן אתה לא יכול לבקש כלום, כי בעצם הבקשה אתה מסכן את החיים שלך – 'השתמשת ב'אוטו' שלי לעשות דברים טובים?! לא! השתמשת בו כדי להעצים את השטן! – למה שאתן לך פעם נוספת את ה'אוטו'?!"; אבל אז הגעת לברכת 'מודים' – 'ריבוננו של עולם, אני מודה לך!' – אה אתה יודע להודות?! אז אתה יכול לבקש! – "וְכַתֵּב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתְךָ ... וּבְסֵפֶר חַיִּים, בְּרַכָּה וְשָׁלוֹם, וּפְרִיָּסָה טוֹבָה וְיִשׁוּעָה וְנִחְמָה ..." – תקבל הכל, כי אתה יודע לומר 'תודה רבה'!

אם ככה, מובנים כעת דברי השפת אמת, שמצות הביכורים היא ההכנה לראש השנה; אם אנחנו באמת רוצים לזכות לשנה טובה ומתוקה, עלינו להתחזק בברכות השבח וההודאה לקב"ה וממילא אדם שמודה יכול לבקש.

"כבד אווה עם מלפפון חמוץ"? מה אתה חושב שזה מסעדה פה?! – סוגר לו את הדלת בפנים ☺

אומר לעצמו אותו בן אדם: "כנראה שהגזמתי קצת עם הבקשה... בוא נתחיל בקטן..." – ניגש לאחד הבתים;

"שלום, אפשר בבקשה קצת ... מלח?"

"בבקשה – קח!" – מה הוא יעשה עכשיו עם מלח?! ☺

"סליחה... יש לך אולי... עגבניה לשים עליה את המלח??"

"בטח!" – הוא ניגש להביא לו את העגבניה, ואז הבקשה הבאה מגיעה – "סליחה, אם אתה כבר שם, אתה יכול להביא לי משהו שלוחץ את העגבניה משני הצדדים – שתי פרוסות לחם??" ☺

בסופו של דבר, הוא יוצא עם סנדוויץ'. אבל אם הוא היה בא בהתחלה, ומבקש את הסנדוויץ' עם מלח ועגבניה – היה אומר לו בעל הבית "אדוני, כאן זה לא מסעדה!"

יהי רצון שנזכה להיכתב ולהיחתם בספרם של צדיקים גמורים, לשנה טובה ומתוקה, שנת גאולה וישועה ב"ב אמן ואמן!!!